

dr. öğr. üyesi gökçe uysal başer (sorumlu yazar | **corresponding author**)

selçuk üniversitesi, güzel sanatlar fakültesi, seramik bölümü
gkeusl85@gmail.com *orcid*: 0000-0002-9764-0359

prof. dr. emet egemen aslan

selçuk üniversitesi, güzel sanatlar fakültesi, seramik bölümü
emetegemen@hotmail.com *orcid*: 0000-0002-1470-9788

SERAMİK SANATI YARATIM SÜRECİNDE TASARIM, ÇAMUR VE ŞEKİLLENDİRME İLİŞKİSİ

araştırma makalesi | **research article**

başvuru tarihi | received: 28.12.2022 kabul tarihi | accepted: 30.05.2023

ÖZET

Tüm sanat alanlarında olduğu gibi seramik sanat alanında da sanatsal ifadenin başarısını; tasarım, malzeme ve şekillendirme arasında kurulacak bağ belirlemektedir. Bu öğeler arasındaki ilişkiyi doğrudan ya da dolaylı etkileyen pek çok faktör bulunmaktadır. Bu makalede amaç; seramik sanatı yaratım sürecinde tasarım, kullanılacak çamur ve uygulanacak şekillendirme yönteminin birbirleriyle ilişkili olmasının gerekliliğini irdelemektir. Bu kapsamda süreç içerisinde tasarımın önemi, seçilen çamurun özellikleri (plastisitesi, pişme derecesi, pişme rengi gibi) çamurun şekillendirilmesinde uygulanacak yöntem ve teknikler, sanatçının tasarımı için tercih ettiği çamurlarla ve uygulayacağı şekillendirme yöntem ve teknikleri ile olan deneyimi gibi faktörlerin birbirleri ile bağlantısı değerlendirilmiştir. Çalışma sırasında nitel araştırma yöntemleri kapsamında; gözlem ve görüşmelerin yanı sıra çeşitli yazılı ve görsel kaynaklar taranmış ayrıca internet veri tabanından da yararlanılmıştır. Yapılan literatür taraması, kişisel deneyimler ile desteklenmiştir. Sonuç olarak; seramik sanatı yaratım sürecini ve sanatsal ifadenin başarısını öncelikle tasarım, tasarımı tamamlayıcı öğe olarak çamur seçimi ve seçilen çamura göre son basamak olarak şekillendirmenin belirlediği kanaatine varılmaktadır. Seramiğin sınırlılıklarına hâkim, şekillendirme yöntem ve teknikleri konusunda deneyimli, seramik çamurlarını tanıyan hatta deneyimlemiş kişilerin tasarımlarını bilinçli bir şekilde belli çamurlarla şekillendirdiği görülmektedir. Çamur seçiminin sonuçları bilinerek tasarımın uygulanması, sanat eylemi yapan kişinin izleyiciye vermek istediği tinsel mesajı kendine özgü bir stilde sunmasına katkı sağladığı düşünülmektedir.

Anahtar Kelime: Seramik, Çamur, Şekillendirme, Tasarım

Uysal Başer, G., Arslan, E. E. (2023). Seramik sanatı yaratım sürecinde tasarım, çamur ve şekillendirme ilişkisi. *Bodrum Journal of Art and Design*, 2(2), 178-187. <https://doi.org/10.58850/bodrum.1224947>

THE RELATIONSHIP OF DESIGN, CLAY AND SHAPING IN THE CREATION PROCESS OF CERAMIC ART

ABSTRACT

As in all art fields, the success of artistic expression in ceramic art; determines the bond between design, material, and shaping. Many factors directly or indirectly affect the relationship between these elements. The purpose of this article; is to examine the necessity of being related to the design, the clay to be used, and the shaping method to be applied in the creation process of ceramic art. In this context, the interrelationship of factors such as the importance of the design during the process, the characteristics of the selected clay (plasticity, firing degree, firing color, etc.), the methods and techniques to be applied in shaping the clay, the experience of the artist with the clays preferred for the design and the shaping methods and techniques to be applied were evaluated. During the study, within the scope of qualitative research methods, various written and visual sources were scanned in addition to observations and interviews, and the internet database environment was also used. Personal experiences supported the literature review. In conclusion, it is concluded that designing the ceramic art creation process and the success of artistic expression, choosing clay as a complementary element to the design, and shaping it according to the chosen clay are the last steps. It is seen that people who know the limitations of ceramics; are experienced in shaping methods and techniques, and even have experience with ceramic clays, consciously shaping their designs with certain clays. The application of the design by knowing the results of the clay selection contributes to the presentation of the spiritual message that the artists want to give to the audience in a unique style.

Keywords: Ceramic, Clay, Shaping, Design

GİRİŞ

Seramik; bilimden, teknolojiye, sanayiden, eğitime kadar pek çok alanda kendine yer bulduğu gibi sanat alanında da bir ifade aracı olarak kullanılmaktadır. "Çamurun ısıya maruz kalması sonucunda elde edilen ürün, seramik adını almaktadır" (Aslan ve Canduran, 2016: 3). Seramik eser üretim sürecinde; tasarım, tasarımın gerçekleştirilmesinde kullanılacak çamur, çamurun şekillendirilmesinde ve ortaya çıkan eserin fırınlanmasında uygulanacak yöntem ve teknikler, devamında sergileme tasarımı buna bağlı olarak sergileme mekânı bir arada düşünülmelidir. Bütün bu aşamalar birbirleri ile ilişkili olup iyi bir planlamayı gerektirir. Seramiğin hammaddesi olan çamurun sınırlılıkları; plastisitesi, mukavemeti, pişme derecesi, pişme rengi gibi özellikleri; ifade sürecini etkileyen faktörlerden sadece bir kaçıdır. Yüzyıllar boyunca, çamurun malzeme olarak, bu yaratım sürecinde geniş imkânlar sunduğu fark edilmiş, bu farkındalığa dayalı seramik sanat alanında çok sayıda eserin ortaya konulmasına neden olmuştur.

Makale kapsamında, seramik sanatında, yaratım sürecinin en temel üç basamağından biri olan çamurun önemi ve gerekliliği ortaya konmaktadır. Seramik eser yaratım sürecinde, tasarımın hangi çamur ile şekillendirileceği, seçilen çamurun hangi şekillendirme yöntem ve tekniklerine uygun olduğu, plastikliği dolayısıyla şamot oranı ve boyutu, pişme derecesi, pişme renginin esere katkısı, maliyeti, kolay temin edilebilmesi gibi faktörler önemlidir. Bunların dışında sanatçının tasarımı için tercih ettiği çamurla olan deneyimi de yaratım sürecini doğrudan ya da dolaylı olarak etkilediği düşünülmektedir. Bu düşüncelerden hareketle çalışmada nitel araştırma yöntemleri kullanılmış, seramik sanatı alanında uzun yıllar eser üreten sanatçılar ile görüşmeler yapılmış, gözlemlerde bulunulmuş, elde edilen veriler ışığında sanatçıların eser üretim süreçlerinde çamur seçimlerini hangi kriterlerin belirlediği sorularına cevap aranmıştır. Ayrıca konu ile ilgili olarak kişisel deneyimlere ve gözlemlere yer verilmiştir. Makalenin araştırma sürecinde yazılı ve görsel kaynaklar taranmış, internet veri tabanından yararlanılmıştır.

Tasarım, Çamur ve Şekillendirme İlişkisi

Seramik ürünler, çamurun şekillendirilmeye başlandığı Paleolitik Çağ'dan itibaren ritüellerin uygulanması, besinlerin saklanması, depolanması, pişirilmesi, sunulması gibi pek çok alanda kullanılması için üretilmiştir.

Görsel 1. Bütünleşmiş Seramik Kap, Xianrendong, Paleolitik Çağ

Görsel 2. Seramik Kap, Çatalhöyük, Neolitik Çağ

Bu seramikler, üretildikleri topluluk ve toplumların sosyal, kültürel ve ekonomi alanlarındaki değişim ve gelişimlerine paralel olarak çeşitlilik göstermektedirler. Bu çeşitlilik başta üretimde kullanılacak hammaddenin yani çamurun hazırlanmasında, şekillendirilmesinde, dekorlanmasında, devamında fırınlanmasında uygulanan yöntem ve tekniklerde, değişikliklere gidilmesine ve geliştirilmesine de neden olmuştur.

Görsel 3. Terracotta Aryballos, Attik Yunan, Arkaik Dönem

Görsel 4. Terracotta Kadın Başı, Roma Dönemi, 2. yüzyıl

Seramik üretiminin Paleolitik Çağ'da başladığı, çamurun neredeyse hiç işlem görmeden doğada buldukları gibi alınıp, elle şekillendirildiği ve şekillendirilen çamurun düşük derecelerde ısıya maruz bırakıldığı günümüze ulaşan seramik eserler üzerinde yapılan analizler sonucunda anlaşılmaktadır. Bu noktada bilinen en eski seramik buluntu günümüzden yaklaşık 26.000 yıl öncesine tarihlenen Dolni Vestonice Venüs'üdür (Görsel 5). Heykelcik üzerinde yapılan kimyasal analizler mamut yağı, kemik tozu ve külü yerel balçıkla karıştırıldığını, şekillendirmenin Paleolitik Çağ özelliklerini taşıdığını göstermektedir (Vandiver vd., 1989: 1002-1003).

Görsel 5. Dolni Vestonice Venüs'ü. 1925, 115x44mm, Moravya Müzesi, Çekya

Görsel 6. Yuchanyan Mağarası'ndan ele geçen seramik parçalarla bütünlüğe kavuşmuş kap

Devamında Güney Çin'de yer alan Yuchanyan ve Xianrendong mağaralarında ele geçen seramik buluntular (Görsel 6) günümüzden yaklaşık 18.000-20.000 yıl öncesine tarihlenmektedir. Bunlar ise dünyada bilinen en eski çanak çömlek parçalarıdır (Cohen, 2013: 55). Neolitik Çağ'a gelindiğinde ise yerleşik yaşama geçen toplumların seramik üretiminin daha sistemli, kullanılan çamurun daha nitelikli, şekillendirmenin de ise daha ileri bir düzeyi temsil ettiği kap, kacak, figürin gibi buluntu grupları aracılığı ile izlenebilmektedir.

Seramik kaplarda kullanılan kil bileşimi ile biçimlendirme ve pişirme yöntemleri, onu üreten toplumun eriştiği bilgi ve teknik düzeyi yansıtır. İlk seramik üreten toplumlarda kaplar elle biçimlendirilir ve açık ateşte pişirilirken, bilgi birikimi arttıkça ve teknik yenilikler geliştirildikçe, kaplar çarkta biçimlendirilmeye ve gelişkin fırınlarda pişirmeye başlamıştır. (Ökse, 2002: 10)

Gündelik yaşamda kullanılmak üzere üretilmiş kaplar, katkılı çamurlarla şekillendirilmiş, estetik açıdan kaba bir işçiliğe sahiptirler (Görsel 7). Bunların yanında, törensel amaçlı üretilmiş kap ve kacaklar, figürinler ise ince işçilikle, plastiklik açısından daha nitelikli çamurlarla şekillendirilmiştir. Hatta bazı seramik objelerin üzerine farklı astar, dekor tekniklerinin uygulandığı, zaman zaman perdahlandığı ve deneysel pişirme tekniklerinin uygulandığı görülmektedir (Görsel 8-10).

Görsel 7. Depolama ve saklama amaçlı seramik kap, Hanedan Öncesi, Naqada II, MÖ 3500-3300, Mısır

Görsel 8. Depolama ve saklama amaçlı seramik kap, MÖ 7. yüzyıl, Mısır

Sonuç olarak, arkeolojik kazılarda ele geçen seramik buluntular; insanlık tarihi boyunca seramik yapımında uygulanan yöntem ve tekniklerinin o günün koşullarında dahi tasarımın ve kullanılan çamurun ihtiyaçları doğrultusunda geliştirildiğini gözler önüne sermektedir.

Görsel 9. İnandık Vazosu, MÖ.17. yüzyıl, Anadolu Medeniyetleri Müzesi, Ankara

Görsel 10. Depolama ve saklama amaçlı seramik kap, Amphora, Attik Yunan, MÖ 7. yüzyılın ikinci çeyreği

Günümüze gelindiğinde, antik dönemlerde olduğu gibi üretilecek ürünün niteliğine ve kullanım alanına göre seramik çamur reçeteleri oluşturulmakta ve geliştirilmektedir. Endüstriyel seramik alanında seri üretime dayalı sofra eşyaları, vitrifiye ürün grupları, duvar kaplamaları, sıhhi tesisat mamulleri, porselen izolatörler gibi pek çok alanda üretim yapılmaktadır. Özellikle bu ürün gruplarının kullanım alanları ve devamında üretim yöntemi göz önünde bulundurularak her firma kendi özel reçetelerini oluşturmaktadır. Yapılan ARGE çalışmaları ile öncelikli olarak çamur ve sır reçetelerini, diğer yandan teknolojik gelişmelerden faydalanarak şekillendirme yöntem ve tekniklerini iyileştirmekte ve geliştirmektedir. Bu yaklaşımlar seramik sanat alanında da kendini göstermekte ve elbette sanat alanında üretim yapan kişiler için büyük avantajlar sağlamaktadır. Açılan reel ve sanal seramik marketler farklı plastikliklere, renk seçeneklerine ve pişirim derecelerine sahip çamurları, üretim süreçlerinde ihtiyaç duyabilecek tüm ürün gruplarını tüketiciye sunmaktadır. Kaya Özsezgin'in de ifade ettiği gibi "malzeme, başlı başına, yapıta niteliğini, anlatım gücünü kazandıran temel etkidir. Ona eklenecek ya da onun aracılığı ile oluşturulacak her yeni malzeme, yeni bir yapıtın ya da yapıtlar dizisinin de üretilmesine olanak verir" (2000: 49). Bu noktada, etki yüzdesi ve önceliği kişiye göre değişiklik gösterse de tasarım,

çamur ve şekillendirme ilişkisini doğrudan ya da dolaylı etkileyen başlıca faktörler nelerdir sorusuna cevap aramak gerekir. Bunlar;

1. Çamurun niteliği ve sınırlılıkları; plastisitesi, mukavemeti, pişme derecesi, pişme rengi,
2. Tasarım ve çamura bağlı olarak şekillendirmede uygulanacak yöntem ve teknikler; el, kalıp, torna ile şekillendirme,
3. Fırın Tipleri ve Pişirim teknikleri; elektrikli, gazlı, odunlu fırın, raku, sağar, çukur pişirimi,
4. Sır ve dekor teknikleri; sıraltı, sırüstü, ajur, lüster,
5. Çamurun fiyatı ve temin edilebilmesi; çamurun üretiminin aynı kalitede üretim sürekliliğinin olması ve seramik marketlerinde kolaylıkla bulunabilmesi,
6. Kişinin çamurla deneyimi; çamuru tanınması ve pek çok kez kullanmış olması, karşılaşılabileceği problemleri bilmesi ve bunların giderilmesine yönelik çözüm önerilerinin olması,
7. Çamurun popülerliği; yoğunlukla o çamurun sanatsal üretim yapan kişiler tarafından tercih edilmesi ve tüketicide de o çamurla şekillendirilmiş ürünlerin üretilmesi yönünde beklenti yaratılması,
8. Çamurun tasarıma katkısı; tasarım aşamasında, tasarımın belli bir çamurla yapımının tasavvur edilmesi ve sadece o çamurla istenilen sanatsal ifadeye ulaşılabileneğine olan inanç şeklinde sıralanabilmektedir.

Bütün sanat alanlarında eser üretim sürecinin birinci basamağı tasarımdır. Sanatçı, zihninde bir imge oluştuğu andan itibaren bu sürece girmiş olur. Seramik sanatı alanında üretim yapan bir sanatçının tasarımlarında özgür olabilmesi, izleyiciye vermek istediği tinsel mesajı kendine özgü bir stilde sunması için öncelikle çamuru tanınması, şekillendirme yöntem ve tekniklerinde deneyimli ve yetkin olması, süreç içinde karşılaşılabileceği problemlere çözüm üretebiliyor olması beklenir. Ancak bu sayede zihninde yarattığı imgeyi somut bir forma dönüştürebilir. Bir sanatçının uzun ince bir form tasarladığını düşünüldüğünde, forma plastik bir görünüm vermesi ve formun kırılgenliğine dair çözüm üretmesi gerekir. Ortaya koyacağı çözüm önerileri, kimi zaman tasarımı yenilemesine kimi zaman üretim sürecini tekrar gözden geçirmesine neden olur. Hatta bazı durumlarda çamurun tasarımı sınırlaması da söz konusu olabilmektedir. Bu noktada seramik sanatçısının seramik alanındaki bilgi ve deneyimleri seramik üretim sürecinde karşılaşılabileceği olumsuzlukların önüne geçmesinde büyük önem taşımaktadır.

Her ne kadar seramik sanatı, üretim süreci doğasında rastlantısallığı içinde barındırsa da uzun yıllar seramik sanatı alanında eser üreten sanatçılar bu rastlantısallığı minimize edebilmiştir. Çünkü üretim sürecini bir bütün olarak kurgulamışlardır. Tasarımdan başlayarak, çamur, şekillendirme, fırınlama son olarak sergileme tasarımı ve mekânı gibi temel aşamalarda bilgi ve deneyimlerine dayanan sebep sonuç ilişkisinin kurulduğu bilinçli seçimler yapmışlardır. Dolayısı ile bu sanatçıların başarısı zihninde oluşturdukları imgeyi bu seçimlere dayanarak ortaya koydukları özgün, estetik somut nesnelere yani sanat eserleri üzerinde izlenebilmektedir.

Çağdaş Türk seramik sanatının öncülerinden Alev Ebuzziya Siesbye, Seramik Türkiye Dergisine vermiş olduğu röportajda çamurun esere katkısı ile ilgili olarak düşüncelerini şu cümleler ile ifade etmektedir:

Porselen çamurunda bir formla yüksek pişirimli bir çamurdan, ya da kırmızı topraktan yapacağınız formlar aynı olamaz. Her çamurun dili başkadır. Danimarka'da en önemli öğrendiğim şeylerden biri de maddeleri tanımak. Fransa'da yüksek pişirimli toprak var ama ben onu kullanmıyorum. Danimarka'dan getirttiğim hammaddelerle kendi toprağımı elde ediyorum. Toprak bir seramik atölyesinin temel taşıdır. Ne tip iş yapacağınıza karar verip toprağınızı ona göre belirlemek zorundasınız. (Ulueren, 2005: 106)

Görsel 11. Alev Ebüzziya Siesbye'in Türk ve İslam Eserleri Müzesi'ndeki 1964- 2002 dönemini kapsayan çalışmalarından bir seri

Geçmişte olduğu gibi günümüzde de seramik üretiminde tasarım, çamur ve çamura uygulanacak şekillendirme yöntem ve teknikleri arasında sıkı bir bağ vardır. Örneğin tasarıma göre form, seri ve çok sayıda üretilecek ise döküm tekniğine olanak veren çamurlar beraberinde şekillendirme için kalıp yöntemi tercih edilmelidir. Kalıp yöntemi ile şekillendirmeye olanak veren çamurlar, seramik döküm çamuru, porselen döküm çamuru ya da vitrifiye döküm çamurlarıdır. Bu çamurların pişme renkleri beyaz ve beyaza yakın tonlarda olup, 1000-1200°C sıcaklık arasında birinci pişirimleri gerçekleştirilir. Temiz ve düz yüzeylerin oluşmasına imkân sağlarlar. Seramik döküm çamurunun kolay ulaşılabilir ve ekonomik olması nedeniyle, porselen ve vitrifiye döküm çamurlarına göre kullanımının daha yaygın olduğu görülmektedir.

Genellikle silindirik yapıya sahip formların şekillendirilmesinde tercih edilen şekillendirme yöntemi tornadır. Bu yöntem ve tekniğinin uygulanacağı formlar, vakumlanmış porselen, vakumlanmış vitrifiye çamuru ve demir oranı yüksek çömlekçi çamurları gibi çamurlarla şekillendirilmektedir. Her üç çamur, tornanın yanı sıra elle şekillendirme yöntemlerinden, çimdikleme, plaka ve fitil tekniklerinin uygulamasında da kullanıldığı görülmektedir. Plastisitesi yüksek ve şamot içermeyen bu çamurlar şekillendirme aşamasında konfor sağlamak ve ellerde tahrişin oluşmasının önüne geçmektir. Porselen ve vitrifiye çamurlarının pişme renkleri beyaz ve beyaza yakın tonlarda olup birinci pişirimleri 1000-1200°C gibi yüksek sıcaklıklarda yapılmaktadır. 900°C sıcaklıkta birinci pişirimleri gerçekleştirilen çömlekçi çamurları "İçerisindeki demir oksit miktarının fazla olması sebebiyle ham ve pişirim sonrası renkleri kırmızı tonlarında olmaktadır, bu renk tonları çıkarıldıkları bölgeye göre değişiklik göstermektedir" (Sevim ve Kayaloğlu, 2018: 294). Ayrıca porselen ve vitrifiye çamurları gibi temiz ve düz yüzeylerin oluşturulmasına imkân sağlarlar. Ayrıca vakumlanmış porselen ve vitrifiye çamurlarına göre piyasada bulunan en ekonomik ve ulaşılabilirliği yüksek çamurlardandır.

Seramik üretiminde sıklıkla kullanılan çamurlardan bir diğeri de içeriğinde şamot bulunan çamurlardır. Elle şekillendirme yöntemlerinden, çimdikleme, plaka ve fitil tekniklerinin uygulamasında oldukça elverişlidirler. Plastisiteleri diğer çamurlara oranla düşük olsa da şamot içeriği nedeni ile mukavemetleri oldukça yüksek olan bu çamurlar büyük boyutlu seramik formların yapımında, ayrıca dış mekân seramik uygulamalarında: pano, seramik heykel, anıt gibi özellikle tercih edilmektedirler. Pişme renkleri bej, sarı ve pembe tonlarında olan şamotlu çamurların pişme sıcaklıkları 1000-1200°C arasındadır. Temiz ve düz yüzeyler elde etmek için çok fazla işçilik gerektirirler ancak dokulu yüzeyler şamot boyutu ve oranına bağlı olarak kolaylıkla oluşturulabilmektedir. Bu grup içinde yer alan çamurlar fiyat açısından bakıldığında ekonomik olarak değerlendirilebilirler. Son

yıllarda ülkemize ithal olarak getirilen şamot oranı ve boyutları farklılık gösteren, pişme derecesi maksimum 1300°C sıcaklıkta olan, siyah, kahverengi, sarı vs. gibi geniş bir renk skalası sunan çamurlar seramik sanatı alanında üretim yapan kişiler tarafından sıklıkla tercih edilmeye başlamıştır. Her ne kadar bu çamurlar sanatçıların sanatsal ifadelerine katkı sağlasalar da ithal edilmeleri nedeniyle de üretim maliyetlerini arttırmaktadır.

Son dönemlerde pişme dereceleri yüksek olan, dolayısıyla yüksek dereceli fırınlarda pişirilen, plastisitesi düşük bu nedenle deneyim gerektiren, maliyeti fazla, kolaylıkla ulaşılamayan, pişme rengi beyaz ve beyaza yakın tonlarda olan porselen çamurları ile sanat seramiklerinin üretildiğini görülmektedir. Bu tür çamurların pek çok açıdan yoğun üretim yapan tüketici için çok avantajlı çamurlar olduğu söylenememektedir. Ancak günümüz seramik üretiminde moda, porselen çamuru ve porselen çamurundan üretilmiş seramiklerdir. Dolayısıyla sanat seramiği üreten kişilerin tasarımın bir gereği olarak mı yoksa porselen çamurunun moda olmasından mı porselen çamurunu tercih ettiği bir tartışma konusudur.

Seramik sektörünün üreticiye sonsuz seçenek sunduğu günümüzde; seramik hammaddeler üzerinde ARGE çalışmaları titizlikle yapılmakta, kullanım talimatları aşama aşama ürün üzerine yazılmakta, hatta üretici firma tarafından canlı destekle bilgi verilmektedir. Tüketici seçtiği çamura dair pek çok bilgi edinebilmektedir. Bunlar; çamura hangi şekillendirme yöntem tekniklerinin uygulayabileceği, ürünün hangi derecelerde pişirebileceği, çamurun farklı derecelerdeki pişme renkleri, üzerine uygulanabilecek sırlar ve sırların uygulama yöntem ve teknikleridir. Hatta denemelerini bile görebilmektedir. Bu noktada seramik sektörünün bugünkü kadar gelişmediği çamur, sır, alet ve teçhizat gibi seçeneklerinin tüketiciye sunulmadığı pek çok anlamda "imkânsızlıklar" içinde Çağdaş Türk Seramik sanatının başladığı 1950'li yıllara, bir sanatçı için donanımlı olmanın bir seçenek değil zorunluluk olduğu seramik sanatçılarına değinmek gerekir. Onlar ki tüm şekillendirme yöntem ve tekniklerine, malzemelere hâkim olmuş, sınırlarını zorlamış, kendi sır, çamur reçetelerini oluşturmuş, alet ve teçhizatlarını tasarlayıp, üretmiş, hayatı, içinde yaşadıkları dönemi ve çevreyi içselleştirmiş, imkânsızlıklar içinde seramik sanatı alanına önemli eserler verebilmek için çok emek vermişlerdir. Çağdaş seramik sanatının temellerini atan sanatçıların aksine günümüz seramik sanatçılarının bilgiye, malzemeye, teçhizata ulaşma konusunda oldukça şanslı olduklarını görmekteyiz. Dolayısı ile günümüzde, seramik alanında üretim yapan bu kişiler, üretim süreçlerinde karşılaşılabilecekleri sürpriz sorunlara değil sadece ve sadece sanatsal ifade yöntemlerine, tasarımlarına odaklanabilme imkânına sahiptirler.

SONUÇ

Seramik sanatı alanında üretimin, başka bir deyişle eserin başarısı, en başta tasarım ve çamur seçimi, devamında şekillendirme yöntem ve tekniklerindeki, pişirim yöntem ve tekniklerindeki yetkinlik, sergileme tasarımı ve mekânı gibi unsurlar arasında kurulan sıkı bağ ile doğru orantılıdır. Ancak bu bağın pek çok nedenle kurulamadığı, kimi eserler aracılığı ile görülmektedir. Bunun başlıca nedenleri seramik üretim sürecinin bir bütün olarak ele alınmaması, süreç içinde pek çok kararın anlık verilmesi ve sonucun öngörülememesi, her aşamanın birbirinden bağımsız olarak değerlendirilmesidir. Burada anlatılmak istenen, belli bir konu, kavram ya da biçimden hareketle tasarımın yapıldığı, tasarım göz önünde bulundurulmaksızın herhangi bir şekillendirme yöntem ve tekniğinin devamında, çamurun seçildiği ve şekillendirme sonrasında ürünün fırımlandığı asenkron süreçtir. Plansız ve öngürsüz yaşanan bu ve benzeri üretim süreçleri oldukça yorucu olmakla birlikte sonucun başarısını doğrudan etkilemektedir. Sanatın tüm alanlarında olduğu gibi seramik alanının da üretmek bir ciddiyet gerektirir. Sanatsal eylem içinde olan kişilerin hiçbir kaygı duymadan sadece sanatsal ifadesine odaklanabilmesi, alanında donanımlı olmalarıyla doğrudan ilişkilidir.

Neredeyse kesintisiz, düzenli olarak üreten kişilerin portfolyolarına bakıldığında, ele aldıkları konu, kavram ya da biçim değişse bile eserlerinde bir stil birliğinin olduğunu ya da zaman içinde stillerinin gelişerek değiştiğini çalışmalarını aracılığı ile görebilmekteyiz. Sözen ve Tanyeli (2010: 314) tarafından "bir sanatçının kendine özgü biçimlendirme ve tasarım anlayışı. Bireysel nitelikteki sanat ürünü yaratma tutumu" olarak tanımlanan stil/üşlup, esin kaynağının içselleştirilerek kendine özgü somut bir forma dönüştürmede izlenen yol, biçim, en genel ifade ile tasarımdır.

Seramik alanında bilgi ve deneyimlerini güncelleyen beraberinde geliştiren yeniliklere açık kişilerin bilinçli seçimler yaparak ve kararlar alarak seramik üretim sürecini oldukça iyi yönetebildikleri görülmektedir. Dolayısıyla izleyicilere vermek istedikleri mesajlar estetik nesnelere dönüşebilmektedir. Tasarım, çamur ve şekillendirme ilişkisinin olağan ve doğal seyrinde kurgulanan bu nesnelere başarısı, izleyicide oluşan estetik hazdır.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı

Yazarlar çalışmaya eşit oranda katkı sağlamıştır.

Çatışma Beyanı

Herhangi bir potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Etik Kurul Beyanı

Etik kurul onayı gerektiren bir çalışma değildir.

KAYNAKÇA

- Aslan, E. E., Canduran, K. (2016). *Seramik pişirim teknikleri ve fırınları*. Opus Basımevi.
- Cohen, D. J. (2013). The advent and spread of early pottery in east asia: new dates and new considerations for the world's earliest ceramic vessels. *Journal of Austronesian Studies*, 4(2), 55-92.
- Ökse, A. T. (2002). *Arkeolojik çalışmalarda seramik değerlendirme yöntemleri*. Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Özsezgin, K. (2000). *Erdinç Bakla*. Bilim Sanat Galerisi.
- Ulueren, Ş. D. (2005). Alev Ebuzziya Siesbye: Kavgayla yaptığı işle dünya zirvesinde. *Seramik Türkiye Dergisi*, (9), 104-109. <https://www.serfed.com/seramik-turkiye-dergisi>
- Sevim, S. S., Kayaloğlu, A. C. (2018). Seramik heykel sanatında kullanılan çamurların elle şekillendirme açısından incelenmesi. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, (22), 291-303. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sanatvetasarim/issue/41779/504096>
- Sözen, M., Tanyeli, U. (2010). *Sanat kavram ve terimleri sözlüğü*. Remzi Kitabevi.
- Vandiver, P. B., Soffer, O., Klíma, B. & Svoboda, J. (1989). The origins of ceramic technology at dolni vestonice, czechoslovakia. *Science*, (246), 1002-1008.

Görsel Kaynakçası

- Görsel 1: Old European Culture. (2018, 12 Ağustos). Basket pottery. Old European Culture. <https://oldeuropeanculture.blogspot.com/2018/08/basket-pottery.html> (28.04.2023).
- Görsel 2: Flickr. (2007, 1 Ağustos). Çatalhöyük. Pot with faces from 4040 Area- 1. Flickr. <https://flickr.com/photos/catalhoyuk/971964416/in/photostream/> (28.04.2023).
- Görsel 3: The Met Museum. (t.y.). Terracotta aryballos (oil flask). The Met Museum. <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/252451> (30.04.2023).
- Görsel 4: The Met Museum. (t.y.). Terracotta female head. The Met Museum. <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/241069> (30.04.2023).
- Görsel 5: Kostrhun, P. (2009). Karel Absolon (1877–1960) and the research of significant Palaeolithic sites in Moravia. *Archaeologia Polona*, (47), 91-139.
- Görsel 6: Lawler, A. (2009, 2 Haziran). World's oldest pottery? *Science*. <https://www.science.org/content/article/worlds-oldest-pottery> (01.05.2023).

Görsel 7: The Met Museum. (t.y.). Rough ware storage jar. The Met Museum.
<https://www.metmuseum.org/art/collection/search/547136> (01.05.2023).

Görsel 8: The Met Museum. (t.y.). Storage jar. The Met Museum.
<https://www.metmuseum.org/art/collection/search/453623> (01.05.2023).

Görsel 9: Dođan, M. (2020, 7 Ağustos). Hititlerde kadın. Aktüel Arkeoloji.
<https://aktuelarkeoloji.com.tr/kategori/arkeoloji/hititlerde-kadin> (23.05.2023).

Görsel 10: The Met Museum. (t.y.). Terracotta neck-amphora (storage jar). The Met Museum.
<https://www.metmuseum.org/art/collection/search/248578> (02.05.2023).

Görsel 11: Bayram, B. E. (2020, 31 Ağustos). Zamansız çanakların ustası: Alev Ebüzziya.
Arkitekt. <https://www.gzt.com/arkitekt/zamansiz-canaklarin-ustasi-alev-ebuzziya-3549829>
(02.05.2023).